

7.10.2024

TAS/631/2024

Eduskunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

tyv@eduskunta.fi

Viite: Kuulemis- ja lausuntopyyntö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta (HE 130/2024 vp.)

Tasa-arvovaltuutettu kiittää kuulemis- ja lausuntopyynnöstä hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta (HE 130/2024 vp., jäljempänä sovittelulaki).

Tasa-arvovaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton lainvalvontaviranomainen, jonka tehtävänä on valvoa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1985, tasa-arvolaki) noudattamista. Tasa-arvovaltuutetun tehtävänä on myös edistää tasa-arvolain tarkoituksen toteutumista eli sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Tasa-arvovaltuutettu on antanut otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä lausunnon oikeusministeriölle lainvalmisteluvaiheessa. Valtuutetun antama lausunto löytyy lausuntopalvelusta (lausuntopyynnön diaarinumero on VN/31917/2023).

Hallituksen esityksestä käy ilmi, että esityksen vaikutusarvioita sekä vaihtoehtoisia toteuttamistapoja koskevaa jaksoa on täydennetty lausuntopalautteen perusteella. Sovittelulakiin ehdotettuun sääntelyyn ei ole tehty lausuntopalautteen perusteella muutoksia.

Tasa-arvovaltuutettu on jo lainvalmisteluvaiheessa ilmoittanut kannattavansa hallituksen esityksen antamista ja siinä ehdotettua sääntelyä.

Lähisuhdeväkivalta ja erityisesti parisuhdeväkivalta yhtenä lähisuhdeväkivallan muotona on tyypillistä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Esityksessä on kuvattu kattavasti tätä lähisuhdeväkivallan luonnetta ja sen erityistä moitit-

tavuutta. Esityksessä tuodaan myös esille, että lähisuhdeväkivalta on Suomessa hyvin yleistä ja että se kohdistuu tyypillisesti naisiin. Naisten ihmisoikeuksien näkökulmasta naisiin kohdistuvassa väkivallassa ja lähisuhdeväkivallassa on kyse vakavasta rakenteellisesta sukupuolten tasa-arvon esteestä. Sukupuolten tasa-arvo edellyttää, ettei naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vähätellä. Yhteiskunnalla on velvollisuus tutkia väkivaltarikokset ja saat-
taa niihin syyllistyneet rikosoikeudelliseen vastuuseen. Näin toimimalla voidaan edistää lähisuhdeväkivallan uhrien oikeutta henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettua lakia (1015/2005) muutettaisiin siten, että sovittavaksi ei saisi ottaa väkivaltaa sisältäviä rikoksia eikä eräitä muita rikoksia, jotka ovat kohdistuneet rikoksesta epäillyn läheiseen. Jatkossa sovittavaksi ei siis otettaisi rikoksia, joissa rikoksesta epäillyllä on valta-asema uhriin nähden ja joissa on vaikeaa selvittää, onko uhri suostunut sovitteluun vapaaehtoisesti. Tasa-arvovaltuutettu pitää tämän vuoksi tärkeänä, että sovittelun kieltä ulotettaisiin parisuhteiden lisäksi muissa läheissuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan.

Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset edellyttävät, että rikosvastuu toteutuu myös silloin, kun kyse on naisiin kohdistuvasta väkivallasta tai muusta lähisuhdeväkivallasta. Esimerkiksi CEDAW-sopimuksen toimeenpanoa valvova CEDAW-komitea on suositellut Suomelle, että lähisuhdeväkivaltatapauksissa tulisi syytteen nostamiselle antaa etusija sovittelumenettelyyn nähden. Lisäksi tulisi varmistaa, että lähisuhdeväkivaltarikoksen ohjaaminen sovitteluun ei johda esitutkinnan rajoittamiseen eikä syyttämättä jättämis päätökseen.

Yhdistyneiden kansakuntien kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen mukainen komitea on suositellut Suomelle, että lähisuhdeväkivaltatapauksissa syytteen nostamiselle tulisi antaa etusija sovintomenettelyyn nähden. Lisäksi Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa seuraava väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO) on kehottanut Suomea ottamaan käyttöön selkeät säännöt ja ohjeet perheväkivaltatapauksien sovitteluun. Suomen tulisi varmistaa, että poliisit ja syyttäjät tietävät sovittelun olevan kiellettyä, jos väkivalta on ollut toistuvaa. Lisäksi tulisi varmistaa, että sovittelualoite ei johda esitutkinnan rajoittamiseen tai syyttämättä jättämiseen, kun kyse on naisiin kohdistuvasta väkivallasta.

Tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä, että Suomi toimii edellä mainittujen kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten suositusten tavoin. Lisäksi on tärkeää, että viranomaiset, kuten poliisit, syyttäjät ja sosiaali- ja

terveydenhuollon ammattihenkilöt, tunnistavat lähisuhdeväkivallan sukupuolittuneen luonteen ja osaavat antaa lähisuhdeväkivallan uhreille ja tekijöille tietoa auttavista tahoista ja tukipalveluista.

Tasa-arvovaltuutettu

Rainer Hiltunen

Erityisasiantuntija

Pirkko Janas

Tämä asiakirja on lähetetty vastaanottajalle sähköisesti.